

Arbeidsparticipatie na borstkanker

de ervaringen van de werknemer
de werkgever en van de andere
(betrokken) actoren

Arbeids-, Milieu en Verzekeringsgeneeskunde
Katholieke Universiteit Leuven

Onderzoeksgroep: Prof. Dr. M.R. Christiaens
Prof. Dr. B. Dierckx de Casterlé
Prof. Dr. P. Donceel
Dr. A. de Rijk
Drs. C. Tiedtke

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

1

Introductie (1)

Borstkanker:

- Grote impact op persoonlijk leven
- Gemiddelde leeftijd relatief laag (in vergelijking met andere vormen van kanker)
- Behandeling is meer en meer effectief, sterftecijfer neemt af
- Steeds meer borstkanker "survivors" geconfronteerd met probleem van arbeidsongeschiktheid en RTW

Perspectief van de patiënt?

Ervaringen van de betrokken actoren?

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

2

Introductie (2)

Doel van het onderzoek:

- Begrijpen hoe vrouwelijke borstkanker patiënten hun arbeidsongeschiktheid en terugkeer naar werk beleven
- Begrijpen hoe deze beleving wordt beïnvloed door de medische, werk- en privé omgeving
- Begrijpen hoe werkgevers de re-integratie ervaren en hoe zij hun rol zien, in samenwerking met de bedrijfsarts
- In kaart brengen van de huidige situatie in België aan de hand van de ervaringen van de betrokken actoren

Kwalitatieve onderzoeksplan

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

3

Introductie (3)

Literatuur (Tiedtke et al, 2010) betreffende de ervaringen van arbeidsongeschiktheid gedurende ziekte en terugkeer naar het werk na de behandeling:

- Problemen om de diagnose kenbaar te maken: bang voor relationele problemen, maar verstoppen voor het werk geen optie
- Zorgen over uiterlijk en competentie; mentale en fysieke problemen
- Houding t.o.v. werk kan veranderen na verloop van tijd
- Weinig advies over terugkeer naar werk
- Steunende werkomgeving helpt (flexibiliteit, graduele hervatting, taak aanpassingen)

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

4

Methode

- Diepte interviews met 22 vrouwelijke werknemers / files CM) behandeld wegens borstkanker in 2006, leeftijd 41-55 jaar (gemiddeld 46), laag (2) / middel (14) / hoog (6) opgeleid, mastectomy (10) / borstsparende operatie (12), gecombineerde therapie, 50% werk hervat
- Drie focusgroep interviews met behandelend artsen (4) / adviserend geneesheren (3) / arbeidsgeneesheren (4) / werkgevers (6) / patiënten (5) en vertegenwoordigers van patiëntgroepen (4)
- Diepte interviews met 20-25 werkgevers, HRM managers, bedrijfsleiders / rekrutering via netwerken

Resultaten werknemers arbeidsongeschiktheid

Arbeidsongeschiktheid: 'drie-ervaringen model'

1. 'Ervaring van een *breuk*': verlies, wanhoop, geen hoop op een betere toekomst.
2. 'Ervaring van een *episode*': tijdelijke en ongemakkelijke periode, maar het leven gaat weer door als voorheen
3. 'Ervaring van een *betekenisvolle periode*': nieuwe prioriteiten en uiteindelijk van positieve betekenis voor het leven

Arbeidsongeschiktheid (1)

1. Ervaring van een **breuk**

- Gevoelens van verlies en wanhoop
- Geen uitweg zien
- Geen toekomst zien
- Lijden in stilte

Breuk citaat

“...ik wil mijn leven terug, ik verjaar nu volgende week, mijn mooiste cadeau dat zou zijn eens terug een week mijn leven van voor 2003...”

Arbeidsongeschiktheid (2)

2. Ervaring van een **episode**

- Focus op genezen
- Intense maar tijdelijke periode
- Vertrouwen op een toekomst als voorheen
- Gerelateerd aan hervatting van werk

Episode Citaat

“...Ik geef daar geen betekenis aan, dat heeft geen zin om daarover na te denken (...) het is als een gecompliceerde armbreuk, met tijdelijk ongemak...”

Arbeidsongeschiktheid (3)

3. Ervaring van een **betekenisvolle periode**

- Breken met oude gewoonten
- Bewustwording van wensen, nieuwe prioriteiten stellen
- Revaluatie van de betekenis van werk
- Acceptatie van wat is doorgemaakt

Betekenisvolle periode Citaat

“...eigenlijk zou heel de wereld eens moeten kanker gehad hebben, zag die er beter uit denk ik...”

Resultaten werknemers terugkeer naar werk

Terugkeer naar werk

- Interactie tussen drie domeinen: (1) persoon van de vrouw (2) medische situatie, (3) sociale steun
- Hervatting beschouwen als een proces: (1) voorbereiding, (2) daadwerkelijk hervatten j/n, (3) vinden van balans j/n

Terugkeer naar werk (1)

Voorbereiding op terugkeer naar werk

- Mentale overwegingen (*met emoties*)
 - Weg uit de ziekenrol, terug naar de werkkrol
 - Zorg om baan, zorg om herstel, herval
 - Functioneren, twijfel over acceptatie werkomgeving
- Interactie met de omgeving (*met emoties*)
 - Druk van de verzekeringsomgeving?
 - Bescherming door de arts
 - Advies van de thuisomgeving
 - Aangemoedigd, belemmerd door de werkgever

Angst - Onzeker - Boos - Vertrouwen → Kwetsbaarheid

Terugkeer naar werk (2)

Daadwerkelijk hervatten (in uitvoering)

- Moeizame hervatting (*eerder negatief*)
 - Medische situatie onderschat
 - Onvoldoende begrepen, erkend, ondersteund, gediscrimineerd
 - Gebrek aan aanpassingen
- Acceptabele hervatting (*eerder positief*)
 - Nieuwe prioriteiten krijgen vorm
 - Flexibiliteit, steun, begrip
 - Gerespecteerd worden

Gekleurd door medische situatie, invloed omgeving en eigen attitude

Moeizame hervatting eerder negatief

“...zo gaat het niet, ik loop hier gewoon hartstikke over mijn toeren rond, ik ben daar nog veel zeker van dan toen ik dat [diagnose] te horen kreeg...”

Acceptabele hervatting eerder positief

LEUVEN

“...ik kreeg heel veel steun en ze zeiden ook: als ge het eens moeilijk hebt, ga gewoon even van de afdeling als ge behoefte hebt...”

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

17

Resultaten actoren stakeholders

LEUVEN

- Grote variëteit in perspectieven, maar begrip voor elkaars rol
 - *Werknemer* gericht op diagnose en herstel
 - *Behandelend arts* gericht op herstel en bescherming
 - *Werkgever* balanceert tussen belang van werknemer en bedrijf
 - *Adviserend geneesheer* beoordeelt, adviseert en faciliteert
 - *Arbeidsgeneesheer* te laat betrokken, gemengde gevoelens
- Wetgeving
 - Weinig gericht op re-integratie
 - Vooral gericht op compensatie
 - Meer nadruk op ziekenrol dan op werkrol
 - Creativiteit van de actoren

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

18

In uitvoering: werkgevers

LEUVEN

Doelstellingen bij diepte-interviews:

- Hoe ervaren werkgevers de terugkeer naar werk van de werknemer die behandeld werd wegens borstkanker?
- Hoe ervaren zij hun rol ten aanzien van de re-integratie van werknemers na borstkanker?
- Hoe werken werkgevers samen met de bedrijfsarts inzake terugkeer naar werk van de werknemer die behandeld werd wegens borstkanker?
- Tot heden 10 interviews

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

19

Voorlopige resultaten werkgevers

LEUVEN

- Ervaring met re-integratie
 - Geraaktheid, betrokkenheid, begrip en inleving
 - Diversiteit afhankelijk van attitude werknemer / cultuur / beleid
 - Dilemma: belang werknemer versus bedrijfsbelang
 - Behoefte aan klankbord
- Ervaren rol in re-integratieproces
 - Aanspreekpunt / vertrouwenspersoon / tussenpersoon
 - Administratieve taken, problemen oplossen
 - Belastbaarheid bewaken
- Samenwerking bedrijfsarts (intern / extern)
 - Overleg en samenspel, advies j/n
 - Steun j/n

5 oktober 2011 Seminarie Arbeidsgeneeskunde

20

Samengevat

Werknemers:

- Geen gelijkmatig verhaal, maar langdurig proces van zorgen en verwerking, overleg en herbezinning op werk
- Afhankelijk van steun uit de (werk)omgeving en interactie tussen alle partijen

Betrokken actoren, stakeholders:

- Gevarieerde perspectieven, begrip en creativiteit
- Gebrek aan wetgeving?

Werkgevers:

- Geraaktheid
- Evenwichtsoefening

Belang voor de praktijk

Verschillende manieren van omgaan met AO en terugkeer naar werk (door werknemers, werkgevers en andere actoren):

- Individuele beleving *werknemers*: sterk en kwetsbaar
- Gevarieerde perspectieven *actoren*: begripvol, gemotiveerd en creatief naar regelgeving toe
- Diversiteit in rol en ervaring *werkgever*: tegenstrijdige rollen, dilemma's, weinig ondersteuning
- **Antwoord op kwetsbaarheid werknemer / Overleg tussen actoren / Stappenplan voor werkgever / Brugfunctie voor bedrijfsarts?**

Dank voor uw aandacht

Lut de Block beeld

www.lemmert.be foto

Model werknemers

